

De Rode Pimpernel

Leo Dalhuisen en Paul Latour

KORTE BESCHRIJVING VAN DE INHOUD

Engeland: het paleis van de prins van Wales

Londen 1792: militair ceremonieel bij het aflossen van de wacht voor het paleis van de prins van Wales. Binnen conversatie met de prins. 'Hebt U de Times gelezen? Berichten uit Parijs: op één dag ruim 50 mensen geëxecuteerd'. 'Verfoeilijke wreedheid!' 'Veroordeelt U de Fransen niet te hard. Zonder vossen- en fazantenjacht waren wij net zo'. 'Laten we de Rode Pimpernel helpen redden'. 'Weet U wie hij is?'

Een krantebericht wordt zichtbaar:

Parijs 5 juni 1792

On Wednesday last no fewer than 33 persons, including young girls, were guillotined by the orders of Citizen Robespierre, the self-styled Dictator of France. An eyewitness described the scene as hears-rendering.

Parijs: de guillotine

De bijl van de guillotine valt, het volk juicht. Een wagen met aristocraten wordt aangevoerd. Breiende vrouwen stoppen met hun werkzaamheden bij het vallen van de bijl en gaan vervolgens bijkans zwelgend van genot verder met breien.

Parijs: bij een kapper

Een priester (vermomde medewerker van De Rode Pimpernel) komt een kapperszaak binnen. Men discussieert over de guillotine, de aristocraten en de Rode Pimpernel.

Parijs: toeschouwers bij de guillotine

Onder hen vermoed als oude vrouw de Rode Pimpernel.

Bij een poort van Parijs

Een edelman poogt te ontsnappen, maar zijn vermomming wordt doorzien door slordig geklede en grofgemanierde soldaten. De ontmaskerde edelman antwoordt fier: 'Ik zal

'De Rode Pimpernel' is een speelfilm naar het in 1905 verschenen boek *The Scarlet Pimpernel* van baronesse Emmuska Orczy (1865-1947), voor het eerst in het Nederlands verschenen in 1909 als *De Rode Pimpernel*.

London Film Production Ltd

Scenario, continuity and dialogue: Lajos Biro, Sam Bermann, Robert Sherwood, Arthur Wimpfen

Produced by Alexander Korda *Directed by* Harold Young *Photographed by* Harold Rosson

Rolverdeling

Sir Percy Blakeney

Lady Blakeney (Margu rite St. Just)

Chauvelin

Prince of Wales

Sir Andrew Foulkes

Leslie Howard

Merle Oberon

Raymond Massey

Nigel Bruce

Anthony Bushell

Mme Guillotine graag bezoeken om de laatste fatsoenlijke Fransman te ontmoeten. Dood aan de republiek: 'Leve de koning!' Daarna wordt hij afgevoerd.

Kerker waarin aristocraten gevangen zitten

In de kerker bevinden zich keurig geklede, zich beschaafd gedragende edelen. Enigen discussi ren bij een schaakspel: 'Is het wel zo'n goed spel?' vraagt de graaf de Tournay. 'Wij stonden te lang buiten de werkelijkheid. Dat ontketende de revolutie. Als we onze eigen dwaasheden inzag, zaten we nu niet hier te wachten op het nationale scheermes'.

Een binnengekomen priester geeft in het geheim aan de familie De Tournay (vader, moeder en dochter) het bericht door dat de Rode Pimpernel hen zal helpen ontsnappen. De Tournay is vroeger ambassadeur in Engeland geweest.

Dan wordt aangekondigd door een binnenkomende revolutionair, dat Mme Guillotine die dag extra voer krijgt. ('Robespierre geeft Madame Guillotine vandaag 64 lekkere hapjes'). Hij somt namen van edelen op, waaronder de familie De Tournay.

Alle edelen gedragen zich zeer waardig. Op het laatste moment wordt de graaf De Tournay eruit gehaald. Hij moet naar Robespierre.

De ontsnapping

Moeder en dochter De Tournay ontsnappen temidden van een door de Rode Pimpernel en de zijnen opgeroepen verwarring. De Rode Pimpernel zelf loodst hen door een bewaakte poort van Parijs, in de vermomming van een grootmoeder die haar kleinzoon met de pest vervoerd. De medewerkers van hem ontkomen vermomd als revolutionaire soldaten die de Rode Pimpernel achtervolgen. Bij deze helpers bevindt zich ook Armand St. Just, de broer van de vrouw van de Rode Pimpernel. De Rode Pimpernel ontdoet zich van zijn vermomming, instrueert St. Just om Chauvelin, ambassadeur voor de Franse Republiek in Engeland, in de gaten te houden.

Chauvelin in audi ntie bij Robespierre

Chauvelin is zojuist uit Engeland gearriveerd en krijgt de opdracht uit te zoeken, wie de Rode Pimpernel is. Zijn antwoord aan Robespierre:

'Hoe ontdek ik hem in een land dat ons haat (als de duivel, en mij dwarsboomt)'. Robespierre: 'Uw taak is moeilijkheden overwinnen. Onze veldheren doen dat ook. Een veldslag verliezen betekent de guillotine' Gepoogd wordt De Tournay in ruil voor zijn leven te laten spionneren. Deze wijst dit op edele wijze af.

Scène in een Engelse herberg

Na de overtocht klinken in een Engelse herberg moeder en dochter De Tournay op de Engelse koning ('die de bannelingen zo hartelijk ontvangt'). Uit de discussie tussen de aanwezigen blijkt dat Margu rite St. Just, de vrouw van de Rode Pimpernel, een Franse familie heeft verraden en dat de gravin De Tournay haar daarom niet meer wil ontmoeten.

Sc ne in het huis van Sir Percy Blakeney

Uit de gesprekken wordt duidelijk dat niemand, ook zijn vrouw niet, weet, dat Sir Percy die zich gedraagt als een ijdel tuit die alleen in kleren en vertier is ge nteresseerd, de Rode Pimpernel is.

Vergadering van de Rode Pimpernel c.s.

In een soci teit voor heren vergaderen de Rode Pimpernel en de zijnen in het geheim. Iemand zegt dat duitzenden Engelse edelen bereid zijn om te helpen te redden. De Rode Pimpernel antwoordt, dat ze dan gauw gesnapt zouden worden. 'Denk je dat ik graag blijf zitten, terwijl het ene hoofd na het andere valt van onschuldigen die ik ken en die me lief zijn. Als vee worden ze afgeslacht door mannen die edel willen laten lijken wat dierlijke wreedheid is?'

Scenes bij de Rode Pimpernel thuis

De Rode Pimpernel vertrouwt zijn eigen vrouw Margu rite niet, omdat deze eens de St. Cyrs heeft verraden. Zij weet echter de reden niet, waarom hij zo koel tegenover haar optreedt.

In een gesprek met Armand St. Just, haar broer, bekent Sir Percy dat het verraden van de St. Cyrs door Margu rite hem tot zijn werk heeft gebracht. Hij houdt nog van zijn vrouw, maar wil haar daad goed maken. Armand St. Just vertrekt naar Frankrijk, waar hij zal worden gearresteerd door Chauvelin die hiermee Margu rite wil chanteren. Chauvelin gaat bij haar op bezoek. Zij moet voor hem de identiteit van de Rode Pimpernel achterhalen.

Margu rite antwoordt: 'Nee. Ik heb spijt genoeg dat ik U inlichtingen gaf over St. Cyr'. Chauvelin: 'Ik ben ziek van het gezeur over zielige aristocraten. Bent u vergeten hoe ze de boeren eeuwenlang hebben uitgebuit? Bent u vergeten wat St. Cyr u aandeed?' Margu rite antwoordt, dat ze dat niet vergeet, maar dat ze geen spionne is. Chauvelin vertelt haar dan dat haar broer is gearresteerd, dreigt met de guillotine, tenzij Margu rite het afkoopt door de Rode Pimpernel aan hem te verraden. Zij belooft dit.

Bal ten huize van lord Granville

Ook Chauvelin was uitgenodigd, maar het was niet de bedoeling geweest dat hij de uitnodiging aannam. Hij deed dit wel. De prins van Wales die ook te gast was, begroet Chauvelin als priv -persoon, daar hij hem weigert te erkennen als de offici le ambassadeur van Frankrijk. Margu rite weet Andrew Foulkes, een medewerker van Sir Percy, een briefje te ontfrutselen, waarop staat: 'Vertrek morgen zelf. Ben om 12 uur in bibliotheek'. Geeft dit aan Chauvelin. Chauvelin treft daar een 'slapende' Sir Percy, valt zelf ook in slaap. Wakker geworden is Chauvelin alleen, met een briefje met het teken: 'U sliep zo lekker, ik durfde u niet te storen'.

Thuis bij Sir Percy Blakeney

Margu rite vertelt Sir Percy dat Armand in gevaar is, bekend dat ze de Rode Pimpernel heeft verraden. Sir Percy verwijt haar het verraad van de St. Cyrs. Margu rite zegt daarop, dat de 17-jarige zoon van de St. Cyrs met haar wilde huwen en dat diens vader haar toen gevangen had laten zetten. Het uitbreken van de revolutie bracht haar de vrijheid. Kort daarop vertelde zij een vriend (Chauvelin!), dat de St. Cyrs met Oostenrijk hadden samengespannen. Zelf heeft ze de St. Cyrs niet verraden. 'De Terreur deed de rest'. Sir Percy vertrekt daarna echter zonder te bekennen dat hij de Rode Pimpernel is. Kort na zijn vertrek ontdekt Margu rite dit echter, als zij bij toeval het symbool van de Rode Pimpernel, een bloem, op een voorouderlijk schilderij ziet.

Dan krijgt zij een brief van Chauvelin, waarin deze vertelt dankzij haar nu te weten wie de Rode Pimpernel is.

Daarop gaat zij naar Andrew Foulkes en haalt hem over samen naar Frankrijk te gaan om Sir Percy te gaan helpen.

Straattaferieel in Boulogne

Een guillotine wordt ge nstalleerd. Een maker verkondigt trots: 'Nu heeft Boulogne zijn eigen guillotine'. De bevolking juicht. De Rode Pimpernel en zijn helpers bevinden zich vermomd als Franse soldaten in de stad. Zij weten Armand St. Just en De Tournay te bevrijden door de bewakers om te kopen. Chauvelin had hen met opzet in dezelfde gevangenis geplaatst om de Rode Pimpernel in de val te lokken. E n van de bewakers verraadt echter aan Chauvelin, dat de Rode Pimpernel om 10 uur in de herberg 'Lion d'Or' zou zijn.

De herberg 'Lion d'Or'

In deze herberg vindt de ontknoping plaats. Eerst arriveert Margu rite. Daarna valt Chauvelin binnen, hij arresteert de herbergier en Margu rite. Tegen de listen van de Rode Pimpernel blijkt hij echter niet opgewassen. Sir Percy en de zijnen vertrekken naar Engeland met achterlating van Chauvelin in de kelder van de herberg.

GESCHIEDWETENSCHAPPELIJKE BEOORDELING

'The Scarlet Pimpernel' wekt de indruk dat de Franse revolutie het werk was van gepeupel uit achterbuurten dat geleid werd door welbespraakte maar kwalijke figuren. Er wordt geen poging gedaan aandacht te vragen voor bijvoorbeeld de sociaal-economische en de emotionele oorzaken van de revolutie, zoals haat door hongersnood, afkeer veroorzaakt door vernederingen etc. Evenmin is er aandacht voor de Verklaring van de Rechten van de Mens of voor de positieve resultaten van de revolutie, zoals de afschaffing van de horigheid en het geven van burgerrechten aan de vrouw (behalve kiesrecht), of aan het feit dat haar leiders bekwame en vooraanstaande mannen waren. De film beslaat uitsluitend een deel van de periode van de Terreur. Ter correctie van het beeld dat van de Terreur wordt gegeven, enige notities:

Vermoedelijk vonden er ongeveer 13.000 terechtstellingen plaats tijdens de Terreur, een periode van ongeveer 15 maanden vanaf september 1793. Deze slachtoffers waren beslist niet allemaal aristocraten; sommigen waren politieke tegenstanders (zoals Danton), anderen waren atheïsten

die weigerden het nieuwe Opperwezen van Robespierre te erkennen, weer anderen werden er van verdacht agents van buitenlandse regeringen te zijn die Frankrijk met hun legers waren binnengevallen.

De guillotines was vergeleken bij vorige methoden een humanitaire uitvinding.

De emigré's hadden uiteenlopende motieven en waren beslist niet allemaal zo edel van karakter.

Ook de Engelse liefde voor vrijheid moet met een korrel zout genomen worden. De Engelse gevangenen zaten in die tijd vol met intellectuelen, radicalen, drukkers van opruiende werken, voorvechters van vakverenigingen en andere onafhankelijke geesten.

Engeland en Frankrijk begonnen in 1793 geen oorlog terwille van het vrijheidsideaal, economische redenen gaven de doorslag. De uitbreiding van de Franse invloed in de Nederlanden bedreigde de Engelse handelsbetrekkingen met het Duitse achterland. Het was geen toeval dat de Engelsen hun oorlog met Frankrijk in de lage landen begonnen (1793) en eindigden (1815).

DIDACTISCHE BEOORDELING

Op grond van het voorgaande kan worden geconcludeerd:

De film is niet geschikt voor het zich inleven in de betrokken periode.

De film leent zich bijzonder voor het motiveren van de leerlingen voor de Franse revolutie. Het lijkt echter aanbevelenswaardig de leerlingen voor het zien van de film kennis te laten nemen van een meer objectieve beschrijving van de Terreur.

De film leent zich niet voor het overdragen van kennis over de Franse revolutie, daar men voornamelijk ziet hoe de revolutie niet verliep. Wel kan men met de film de enorme macht van vooroordelen en stereotypen duidelijk maken.

Zonder een uitgebreide begeleiding kan de film uit opvoedkundig oogpunt een schadelijk effect hebben.

De film is voor het oefenen in bepaalde vaardigheden bijzonder geschikt. Met de film kan een voorbeeld gegeven worden van verdraaiing van de geschiedenis. Als men 'The Scarlet Pimpernel' voor dit doel wil gebruiken, lijkt het aanbevelenswaardig de leerlingen tevoren geen informatie over de betrokken periode te verschaffen. Na het vertonen kan men de leerlingen vragen welk beeld men

van de Franse revolutie heeft gekregen. Vervolgens kan de vraag gesteld worden in hoeverre zij alleen op grond van de film te weten kunnen komen in welke mate het een juist of een vals beeld was.

Een belangrijke en voor leerlingen misschien interessante discussie over waarden kan worden gevoerd. Zelfs als we het hoogst genoemde aantal doden tijdens de Terreur, 17.000, aanvaarden, dan is dit nog minder dan het aantal doden in één van Napoleons kleinere veldslagen. En toch beschouwen velen Napoleon als een groot man. Waarom? Waarom horen we zoveel in zulke vage bewoordingen over de executies tijdens de Terreur en zo weinig over de 30.000 doden die in Parijs werden afgeslacht in de eerste tien dagen na de ineenstorting van de Parijse Commune in 1871. De afgeslachte Communards kwamen uit de arbeidende klasse, de slachtoffers van de Terreur kwamen ook uit hogere welvarende kringen. Is dat de reden van de nadruk op de ene groep en de onverschilligheid voor de andere? Zo niet, wat is dan de reden?

Een film zegt vaak meer van de maker dan van het onderwerp. In hoeverre slaat dit op 'The Scarlet Pimpernel'?

Een andere mogelijkheid is echter de periode van de Terreur te behandelen en daarna de film (gedeeltelijk) te vertonen. Daarna kunnen les en leerboek vergeleken worden met de film. Voor deze aanpak hebben we een hierna volgende lesprocedure opgesteld.

Tegelijkertijd met de oefening in vaardigheden lijkt de film bij te kunnen dragen tot een kritische houding ten opzichte van historische speelfilms in het algemeen.

VOORGESTELDE LESPROCEDURE

Een minder begeleide procedure

De leraar behandelt eerst de Franse revolutie tot en met de periode van de Terreur of hij behandelt de Franse revolutie tot de Terreur en geeft de leerlingen als huiswerk op de tekst over de Terreur uit het schoolboek te bestuderen. Wij geven de voorkeur aan de laatste werkwijze.

De volgende lessen vertoont de leraar de film en leert hij de toets maken. Hij zegt hierbij, dat het niet om een cijfer gaat en dat bij sommige antwoorden onzekerheid over een deel van het antwoord mogelijk is. Eventueel laat hij de leerlingen onderaan

de toets bepaalde twijfels (als ze die mochten hebben) toelichten. De leraar kan of de toets eerst zelf nakijken en dan bespreken, of de toets gezamenlijk met de leerlingen door nemen en bespreken.

Bij de nabespreking zou de leraar voorts de volgende vragen aan de orde kunnen laten komen:

- Wie denkt of heeft gedacht dat de Rode Pimpernel echt heeft bestaan?
- Sommigen beoordelen de periode van de Terreur positief, anderen negatief. Wat is jouw mening?
- Hoe zou het komen, dat deze periode in de geschiedenis van de Franse revolutie in boeken en films vaak zoveel aandacht krijgt?
- Kan geschiedvervalsing in populaire films of boeken kwaad? Kun je je standpunt toelichten?
- Er bestaat een uitspraak: 'Een film zegt meer over de filmmaker (s) dan over het onderwerp van de film zelf'. In hoeverre acht je deze uitspraak van toepassing op de film 'De Rode Pimpernel'?

Een meer begeleide procedure

Als de leraar zelden of nooit met de leerlingen een film heeft geanalyseerd, verdient het wellicht aanbeveling eerst een fragment van de film te laten zien en de leerlingen daarna één of enkele vragen van de toets voor te leggen. Waarschijnlijk zullen de leerlingen (lang) niet alles opmerken wat mogelijk is. Een dergelijke vooroefening zal hen misschien tot betere resultaten brengen. Niet alleen, omdat ze een deel tweemaal zien, maar ook, omdat ze er nu meer op gericht zijn goed te kijken en te luisteren. Het lijkt aan te bevelen de antwoorden op de vragen niet te bespreken en dezelfde vragen weer te stellen, nadat de film in zijn geheel is gedraaid.

Het benodigde lesmateriaal

De film kan naast ieder schoolboek, dat enigermate uitvoerig over de Terreur schrijft, worden gebruikt.

Aan deze toets zijn ook bijdragen geleverd door:

M. J. Tol-Barzilaj, E. S. van Eijck van Heslinga, J. B. M. Pannebakker, R. J. Riel.

TOETS OVER DE TERREUR NAAR AANLEIDING VAN DE FILM 'DE RODE PIMPERNEL'

In deze toets wordt van je gevraagd het beeld dat je van de Terreur hebt gekregen uit je geschiedenisboek te vergelijken met het beeld van de Terreur in de film.

Zowel in de kolom Film als in de kolom Gesch(iedenisboek) is bij elke vraag meer dan één antwoord mogelijk.

Plaats telkens een F in een vakje van de linkerkolom als

het betrokken antwoord overeenkomt met het beeld van de Terreur in de film.

Plaats telkens een G in een vakje van de rechterkolom, als het betrokken antwoord overeenkomt met het beeld van de Terreur in het geschiedenisboek.

		Film	Gesch.
1. De Franse revolutie was vooral het werk van	a. adel	.....	.....
	b. bourgeoisie.	.....	.....
	c. kleine burgerij.	.....	.....
	d. stedelijke arbeidersbevolking	.....	.....
	e. boeren.	.....	.....
2. De Franse revolutie speelde zich af	a. in Parijs	.....	.....
	b. in de Franse steden	.....	.....
	c. op het platteland.	.....	.....
3. Verzet tegen de revolutie was er onder de	a. adel	.....	.....
	b. geestelijkheid	.....	.....
	c. bourgeoisie.	.....	.....
	d. kleine burgerij.	.....	.....
	e. stedelijke arbeidersbevolking	.....	.....
	f. boeren.	.....	.....
4. Tijdens de periode van de Terreur was de macht in handen van	a. Robespierre	.....	.....
	b. het Comité van Openbare Veiligheid	.....	.....
	c. het parlement.	.....	.....
	d. het leger	.....	.....
5. De machthebber(s) tijdens de periode van de Terreur werd(en) vooral gesteund door	a. adel	.....	.....
	b. geestelijkheid	.....	.....
	c. bourgeoisie.	.....	.....
	d. kleine burgerij.	.....	.....
	e. stedelijke arbeidersbevolking	.....	.....
	f. boeren.	.....	.....
6. De Terreur eiste slachtoffers onder de	a. adel	.....	.....
	b. geestelijkheid	.....	.....
	c. bourgeoisie	.....	.....
	d. kleine burgerij	.....	.....
	e. stedelijke arbeidersbevolking	.....	.....
	f. boeren	.....	.....
7. Tijdens de Terreur	a. steunden edelen de machthebbers.	.....	.....
	b. wachtten edelen waardig hun lot af.	.....	.....
	c. probeerden edelen in opstand te komen.	.....	.....
	d. probeerden edelen naar het buitenland te vluchten	.....	.....
8. Robespierre zag als zijn voornaamste doel(en)	a. het verwerven van de alleenheerschappij in Frankrijk	.....	.....
	b. het uitroeien van de adel.	.....	.....
	c. het verslaan van de vijanden van de revolutie	.....	.....
	d. het opbouwen van een nieuwe samenleving	.....	.....
9. Robespierre was van oordeel, dat de Terreur	a. volstrekt werwpelijk was	.....	.....
	b. niet van belang was	.....	.....
	c. een noodzakelijk kwaad was	.....	.....
	d. een uitstekend middel was om een land te besturen	.....	.....